

2015

Πρακτικά Συνεδρίου

Τόμος Α – Εισηγήσεις Βιντεοεισηγήσεις (Μέρος Ι)

ISBN

978-618-82197-1-7

978-618-82197-4-8

1^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Λάρισα 23 – 25 Οκτωβρίου 2015

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

*Επιμέλεια Πρακτικών : Δημήτριος Κολοκοτρώνης - Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής
Δημήτριος Λιόβας - Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Βασίλειος Στεφανίδης - Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Χαλκιδικής
Κωνσταντίνος Σταθόπουλος - Τεχνικός Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Ηλίας Λιάκος - Τεχνικός Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Ασημίνα Κοντογεωργίου - Σχολικός Σύμβουλος Φυσικής
Σοφία Δέγγλερη - Εκπαιδευτικός Πληροφορικής*

ISBN

978-618-82197-1-7

978-618-82197-4-8

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ - ΒΙΝΤΕΟΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	7
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	7
Η εκπαιδευτική αξιολόγηση από επιστημονική και ιστορική άποψη: εργαλείο βελτίωσης ή απειλή;	8
Αξιολόγηση εκπαιδευτικών Πληροφορικής Α/Θμιας και Β/Θμιας εκπαίδευσης: μια συγκριτική μελέτη.....	19
Αξιολόγηση και εμπιστοσύνη: πιλοτική έρευνα	29
Η αυτοαξιολόγηση ως διαδικασία ανάπτυξης του αυτόνομου και ανανεούμενου σχολείου	40
Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου , ένας σύντομος οδικός χάρτης. Η αναγκαιότητα αξιολόγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αξιολόγηση και σχολικός προγραμματισμός, βασικές πτυχές της αξιολογικής διαδικασίας και ένα προτεινόμενο αξιολογικό σχήμα αναφορικά με το πρόγραμμα μιας σχολικής μονάδας.....	47
Αξιολόγηση του ρόλου των εκπαιδευτικών ως προς την επίτευξη των στόχων της Ευέλικτης Ζώνης. Μελέτη περίπτωσης	57
Η Αξιολόγηση ως Μάθηση: μία εφαρμογή στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας	69
Μια εισαγωγή στη θεωρία της διαμορφωτικής αξιολόγησης	79
Παρουσίαση και ανάλυση εκπαιδευτικού πρόγραμματος προαγωγής της φιλαναγνωσίας στην προσχολική εκπαίδευση με την τεχνική της Δομημένης Ιεραρχικής Ανάλυσης	86
Παρατήρηση διδασκαλίας με τη χρήση εντύπων παρατήρησης, στο πλαίσιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης: Εφαρμογή σε τάξη προσχολικής εκπαίδευσης	95
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ Τ.Π.Ε. ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ (ΕΚΠ/ΚΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ Κ.ΛΠ.) ...	104
Ο ρόλος των συστημάτων Ψηφιακής αφήγησης στη διδασκαλία και τη μάθηση.....	105
Παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις αξιοποίησης ψηφιακού υλικού στο μάθημα της ιστορίας: Η περίπτωση του «Φωτοδεντρου».....	115
Πρόταση διδασκαλίας για την επεξεργασία εικόνας με το ελεύθερο λογισμικό Gimp στο Γυμνάσιο	125
«Λογόμετρο»: Μια καινοτόμος ψηφιακή εφαρμογή για την εκτίμηση της γλωσσικής ανάπτυξης στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία	133
Αξιοποίηση Σύγχρονων Υπηρεσιών Διαδικτύου και Κοινωνικής Δικτύωσης στην Εκπαίδευση, μια μελέτη περίπτωσης ενός “ακριτικού” σχολείου.	144
Διδάσκοντας τη Γενιά του Διαδικτύου: Η χρήση του Edmodo για την υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	153
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	163
Ψηφιακή Αφήγηση Προφορικής Ιστορίας: Πώς και Γιατί;	164
Τίτλος : Η γυναίκα Ρομά στην ελληνική εκπαίδευση. Το παράδειγμα των Ιωαννίνων.	169
Η διαχείριση των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών/-τριών στο σχολείο. Καταγραφή στάσεων και απόψεων των εκπαιδευτικών	179
Διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα και ο ρόλος της ενσυναίσθησης του εκπαιδευτικού στην σχέση του με πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες	185
Διαπολιτισμική προσέγγιση στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α' Γυμνασίου	192
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ.....	198
Καινοτόμο Πρόγραμμα «Γινόμαστε φίλοι»	199
Η ανάπτυξη πρακτικών συμπερίληψης για μαθητή με ΔΑΦ/ΑΣ μέσω Ενδοσχολικών Δίκτυων Συνεργασίας.	209
Ένταξη μαθητή με σύνδρομο Άσπεργκερ στο Γυμνάσιο . Μελέτη περίπτωσης	219
Χαρακτηριστικά παιδιών και εφήβων με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας και κατάλληλες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις.....	225
«Ζητώ βοήθεια»: Ψηφιακές Ιστορίες από και για Παιδιά με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες.....	237

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	246
Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού: Έρευνα και παρέμβαση στη σχολική κοινότητα.....	247
Η Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: η επίδραση του προγράμματος Erasmus στη γλωσσική, ακαδημαϊκή, προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των φοιτητών	258
E-STEP - Ενίσχυση της γονικής συμμετοχής στα σχολεία: Η περίπτωση του Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου Πατρών	271
Κούτι δραστηριοτήτων για την Ευρώπη.....	280
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	291
Η συμμετοχή σε ένα Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μετουσιώνει τους μαθητές του σήμερα σε ενεργούς πολίτες του αύριο. Η περίπτωση του Ζαννείου Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου Πειραιά	292
Μαθαίνω να διαχειρίζομαι τα συναισθήματά μου.....	301
Η αναγκαιότητα του σχολικού διαλείμματος και ο ρόλος που μπορεί αυτό να παίξει στη σχολική καθημερινότητα.	312
Μουσείο -Σχολείο: Η ανάδειξη μίας αμφίδρομης σχέσης μέσα από την καταγραφή-ανάλυση δύο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης	320
Διαλυκειακοί ρητορικοί αγώνες στο 1ο ΓΕΛ ΤΡΙΚΑΛΩΝ ή «πώς γίνεται ένας» ενεργός πολίτης ...	329
Μια διδακτική προσέγγιση για τα «θέματα ...ταμπού» στο ελληνικό σχολείο	338
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ.....	345
Η διερεύνηση του επιπέδου της ετοιμότητας για αυτοκατευθυνόμενη μάθηση των φοιτητών/τριών του Ε.Α.Π. και των ατομικών τους.....	346
Διερεύνηση της επικοινωνίας εκπαιδευτή - εκπαιδευομένων στα Ηλεκτρονικά Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (e-ΚΔΒΜ)	355
Αποτίμηση στάσεων γηραιότερων ενηλίκων εκπαιδευομένων της Περιφέρειας Θεσσαλίας απέναντι στους Η/Υ	366
Προτάσεις για την αύξηση της ελκυστικότητας των Εσπερινών ΕΠΑ.Λ.....	377
Η συμβολή του λογοτεχνικού μαθήματος στην κατάκτηση του κριτικού γραμματισμού μέσα από την οπτική της διαπολιτισμικότητας: Μία διδακτική πρόταση για τη διαχείριση της έμφυλης ταυτότητας σε τάξεις ενηλίκων.	387
Σχεδιασμός εναρκτήριας συνάντησης σε εκπαιδευτικά προγράμματα ενηλίκων	397
ΑΠΟΠΛΟΥΣ (Αρχές Προσήλωσης Όλων μας στην Ποιότητα Λειτουργίας και Οργάνωσης Υπηρετώντας τους Σκοπούς μας)	406
Ο ρόλος της επικοινωνίας και των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	414
Ένα μοντέλο συνεργασίας σχολειού – οικογένειας με την υποστήριξη του συμβουλευτικού σταθμού νέων.....	422
Υλοποίηση ενδοσχολικών προγραμμάτων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ειδικοτήτων στη Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση (Ε.Ε) με τη συμβολή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ): Εμπόδια και προκλήσεις.....	430
Θυμάμαι και γιορτάζω: τιμώντας μια Εθνική Επέτειο 'εναλλακτικά'	441
Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων και η θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης στο γλωσσικό γραμματισμό: η περίπτωση ελληνικά για ξένους	449
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ	455
Αειφόρος Ανάπτυξη: Γνώσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών γυμνασίου	456
Ο εκπαιδευτικός ως μέντορας κατά την πρακτική άσκηση φοιτητών/τριών σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η περίπτωση των φοιτητών/τριών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών	464
Οι εκπαιδευτικοί και η πρόκληση της καινοτομίας. Η περίπτωση της διαθεματικότητας.....	473
Χρήση καινοτομικών εργαλείων και μοντέλων ποιότητας σε περιβάλλον σχολικής τάξης: Η περίπτωση του 21ου Λυκείου Αθηνών	482
Στάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών απέναντι στο μάθημα «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» της Α' Γυμνασίου.....	494
Χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία Φιλολογικών μαθημάτωνστη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: δυνατότητες και περιορισμοί.....	505

Δίκτυα στην εκπαίδευση: η ελληνική περίπτωση μέσα από συνεντεύξεις με πέντε εκπαιδευτικούς	514
Ικανοποίηση των μεταπτυχιακών φοιτητών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου από το Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης «Ηλεκτρονικοί Χώροι Εκπαιδευτικής Διαδικασίας»	525
Έρευνα στο πλαίσιο διδακτικής επίσκεψης για την παρακολούθηση της ταινίας «Μνημείων Άνδρες»	536
Διερευνώντας πρακτικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε ποιητικά κείμενα στην Άγγλικη γλώσσα	551
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ.....	562
Οι πύργοι του Ανόι: Ένας παιγνιώδης τρόπος για την εισαγωγή στον προγραμματισμό με χρήση της Εκπαιδευτικής Ρομποτικής.....	563
Εκπαιδευτική Ρομποτική στην Προσχολική/Πρώτη Παιδική Ηλικία	572
Σχεδίαση και κατασκευή μοντέλου υποβρυχίου με αυτόνομη λειτουργία (ρομπότ) ελεγχόμενο από μικροελεγκτή arduino	582
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	594
Η ψυχική ανθεκτικότητα ως παράγοντας της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των παιδιών.	596
Η αξιοποίηση του λαϊκού παραμυθιού για ενίσχυση της γνωστικής επάρκειας και ενδυνάμωσης της παιδικής ψυχολογίας. Μία παρέμβαση με παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας.	607
Το τίμιο παιχνίδι (fair play) σε σχέση με τον παράγοντα φύλο και ηλικία στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής.....	614
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.	622
Κοινότητες μάθησης: εν δυνάμει μηχανισμοί για την ενθάρρυνση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.....	623
Ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση προγράμματος αγωγής υγείας στη σχολική υγιεινή και ασφάλεια από σχολική νοσηλεύτρια	631
Διδασκαλία, μάθηση και επαγγελματική ανάπτυξη μέσα από την Ψηφιακή Αφήγηση: ένα καινοτόμο πρόγραμμα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	640
Η υποδοχή των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών στο σχολείο και η επαγγελματική τους ανάπτυξη	649
Η επιμορφωτική συνάντηση Σχολικού Συμβούλου και Εκπαιδευτικού: Θεσμικό πλαίσιο, επιμορφωτικές πρακτικές, προτάσεις	658
Η διαχείριση της σχολικής τάξης. Σχεδιασμός και εφαρμογή καινοτόμου ενδοσχολικής επιμορφωτικής δράσης	669
«Διαχείριση πένθους στην σχολική κοινότητα. Μία μελέτη περίπτωσης»	680
ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.	687
Εκπαιδευτικό Σύστημα και Ειδική Αγωγή: Η περίπτωση της Ουρουγουάης	688
Η αναγκαιότητα εισαγωγής καινοτομιών στην ελληνική εκπαίδευση	695
Εκπαιδευτικοί: Ενδυναμώνοντας Το Ρόλο Μας Στο Νέο Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Περιβάλλον - Προτάσεις Και Προβληματισμοί.....	706
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	715
Μεγάλη του Γένους Σχολή. Η πρώτη σειρά επιστημονικών οργάνων και η σημασία τους.....	717
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ01	730
«Εγώ το ρομπότ διδάσκω Θρησκευτικά». Η σύζευξη ρομποτικής και θρησκευτικού γραμματισμού	732
Τίτλος: Διδασκαλία με χρήση Τ.Π.Ε. στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μικτή Μάθηση και Διαδικτυακά Περιβάλλοντα Μάθησης.....	738
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ02	750
Βάζοντας σε σειρά τις λέξεις: Μία διδακτική πρόταση για τη μετάφραση αρχαίου ελληνικού κειμένου με τη χρήση Τ.Π.Ε.....	751
Τρόποι μάθησης και διδακτικά παραδείγματα.....	762

Διδάσκοντας Γλώσσα με μαθητικές εφημερίδες: μια πρόταση ενισχυτικής διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας σε μαθητές Ρομά	774
Η κουλτούρα για τα Αρχαία Ελληνικά και η συμμετοχή σε ψηφιακές κοινότητες.....	782
Θεωρία της Μεταχηματίζουσας Μάθησης: «Μετασχηματίζοντας» Μαθητές του Γυμνασίου Μέσω της Τέχνης. Η Προσέγγιση του Προβλήματος της Παιδικής Εκμετάλλευσης.....	790
Μελέτη περίπτωσης διαθεματικής συνδιδασκαλίας στην Οδύσσεια και στη Γεωλογία - Γεωγραφία της Α' Γυμνασίου της έννοιας «καιρικό φαινόμενο», χρησιμοποιώντας τουβλάκια Lego στο Γυμνάσιο Κρυονερίου Κορινθίας.....	804
Μια πρόταση διαθεματικής διδασκαλίας με θέμα την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	815
Διαβαθμισμένο πλαίσιο εναλλακτικής αξιολόγησης της ΝΕ λογοτεχνίας: μια καινοτόμα διδακτική προσέγγιση	826
Κυκλαδικός πολιτισμός: Ατελής ή πολύ μοντέρνος; Πίσω στα βασικά!	837
Καινοτόμες διδακτικές παρεμβάσεις μέσα σε μία μικτή τάξη	847
Η προσέγγιση της ποίησης του Γ. Ρίτσου μέσω της δημιουργικής ανάγνωσης και της δημιουργικής γραφής.....	854
Η διδασκαλία της μοντέρνας ποίησης με την αξιοποίηση των τεχνών: Διδακτική πρόταση με τη συμβολή των Νέων Τεχνολογιών	865
Η ψηφιακή αφήγηση ως νέα εμπειρία στην ανασκόπηση διδαχθείσας ύλης: μια πρόταση για τα Ελληνικά του Ξενοφώντα.....	874
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ (Μια θεωρητική προσέγγιση).....	885
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ03	895
Συμπεράσματα από την πρακτική εξάσκηση διδασκαλίας επιμορφουμένων καθηγητών των μαθηματικών με τη χρήση ενός Δομημένης Μορφής Φύλλου Εργασίας.....	896
Αλγεβρική Γενίκευση με χρήση Κανονικοτήτων.....	907
Μαθηματικοί Πειραματισμοί με το GeoGebra στα tablets. Πρόγραμμα αγωγής σταδιοδρομίας του ομίλου MathGeTa.....	916
Γεωμετρικές αποδείξεις στις ταυτότητες-ανισοταυτότητες	924
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ04	930
Διαμορφωτική και τελική αξιολόγηση στη Βιολογία της Γ' Λυκείου στο διαδίκτυο και σε πλατφόρμα Moodle.....	931
"Το μοντέλο της "Διερευνητικής Διδασκαλίας" (Inquiry Based Teaching) και η εφαρμογή του στο διδακτικό σενάριο, Ο Περιοδικός Πίνακας των στοιχείων"	940
Διδάσκοντας το φαινόμενο των ανθίσεων νερού από κυανοβακτήρια με τη χρήση καινοτόμων μεθόδων	950
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.....	959

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ - ΒΙΝΤΕΟΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Χρήση καινοτομικών εργαλείων και μοντέλων ποιότητας σε περιβάλλον σχολικής τάξης: Η περίπτωση του 21ου Λυκείου Αθηνών

Γαλανάκης Ιωάννης

Οικονομολόγος, BSc., Υποψήφιος MSc.

Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

galanakis.gian@gmail.com

Μαλαγκονιάρη Μαρία

Τελειόφοιτη Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

maria92mal@gmail.com

Ντέλιου Κλεοπάτρα

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

cleoqual@aueb.gr

Περίληψη

Η χρήση των εργαλείων και των μοντέλων ποιότητας γίνεται όλο και πιο επιτακτική στο χώρο της Εκπαίδευσης. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η εφαρμογή του συνδυασμού ενός βασικού εργαλείου ποιότητας, του Διαγράμματος Αιτίου – Αποτελέσματος και ενός μοντέλου επιχειρηματικής αριστείας αλλά και βασικού εργαλείου αυτό-αξιολόγησης, του Μοντέλου EFQM σε επίπεδο σχολικής τάξης προσεγγίζοντας το θέμα των «σχέσεων μαθητών – εκπαιδευτικών εντός και εκτός της σχολικής τάξης».

Λέξεις – Κλειδιά: Μοντέλο επιχειρηματικής αριστείας EFQM, εργαλείο αυτό-αξιολόγησης, Διάγραμμα Αιτίου – Αποτελέσματος, σχέσεις μαθητών –εκπαιδευτικών, βελτίωση της ποιότητας

Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι τα σχολεία του 21^ο αιώνα πρέπει να προσπαθούν να γίνουν σχολεία ποιότητας με στόχο τη συνεχή βελτίωση χωρίς να φοβούνται την αλλαγή και την εφαρμογή καινοτόμων μεθοδολογιών. Σχολεία που παρέχουν τα απαραίτητα μέσα στους μαθητές ώστε να ανακαλύπτουν μόνοι τους τη γνώση, να δημιουργούν και να αυτενεργούν. Να έχουν δασκάλους που θα διαδραματίζουν υποστηρικτικό ρόλο και διευθυντές που θα τους διευκολύνουν. Όχημα για τα παραπάνω είναι η εφαρμογή της φιλοσοφίας της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας (Total Quality Management –TQM ή εφεξής ΔΟΠ), δηλαδή η προώθηση της μαθητο-κεντρικής εκπαίδευσης και ο γενικότερος προσανατολισμός στο μαθητή – πελάτη (συμμέτοχο) (Mahmood et al., 2014; Ghani&Pourrajab, 2014). Η φιλοσοφία της ΔΟΠ στην Εκπαίδευση αναπτύχθηκε από τους Walter Shewhart και W. Edwards Deming (1982). Και οι δύο έδωσαν έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα, στις δυνατότητές του, στην ομαδική προσπάθεια, στον προγραμματισμό και την συνεχή βελτίωση μέσω των εργαλείων και των μοντέλων ποιότητας (Μπλάνας, 2003). Με αφετηρία τα παραπάνω, ξεκίνησε μία έρευνα στο 21ο Ενιαίο Λύκειο Αθήνας, με θέμα τις «σχέσεις μαθητών – καθηγητών εντός και εκτός της εκπαιδευτικής μονάδας», όπου κατόπιν συζήτησης τους μαθητές, τους καθηγητές και το διευθυντή, πραγματοποιήθηκε η εφαρμογή του συνδυασμού ενός βασικού εργαλείου ποιότητας, του Διαγράμματος Αιτίου – Αποτελέσματος (Cause and Effect) και ενός μοντέλου αυτό-αξιολόγησης, του Μοντέλου του EFQM (European Foundation for Quality Management) σε επίπεδο σχολικής τάξης.

Στα πλαίσια της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών οργανισμών καταγράφονται πολλοί τρόποι αξιολόγησης τους που περιλαμβάνουν μετρήσεις και διαδικασίες, οι οποίες υποστηρίζουν τη βελτίωση της ποιότητας στους μαθητές, στους

εκπαιδευτικούς, στο αναλυτικό πρόγραμμα καθώς και στο ίδιο το σύστημα αξιολόγησης (Sallis, 2014). Ένας τρόπος αξιολόγησης των εκπαιδευτικών μονάδων είναι με την αυτό-αξιολόγηση της εσωτερικής απόδοσης χρησιμοποιώντας τα κριτήρια του αμερικανικού βραβείου ποιότητας Malcolm Baldrige ή τα κριτήρια του ευρωπαϊκού βραβείου ποιότητας Μοντέλου EFQM (European Foundation for Quality Management) (Ζαβλανός, 2003). Με τη μέθοδο αυτή, αξιολογούνται οι δραστηριότητες του οργανισμού και τα αποτελέσματά του σε σχέση με κάποια θεμελιώδη κριτήρια ποιότητας.

Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Οργανισμών

Μοντέλο EFQM

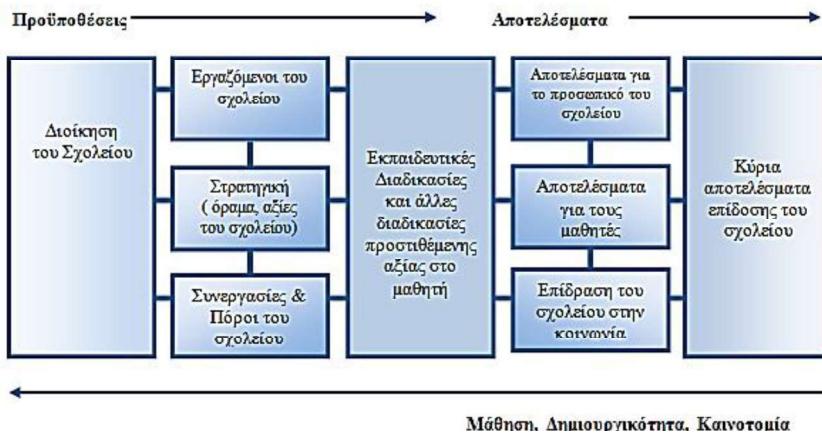
Συγκεκριμένα, το Μοντέλο EFQM (σχήμα 1) αποτελείται από εννέα κατηγορίες κριτηρίων. Οι κατηγορίες αυτές χωρίζονται σε δύο ομάδες: τις προϋποθέσεις και τα αποτελέσματα. Στις προϋποθέσεις περιλαμβάνονται: η Ηγεσία, η Στρατηγική, το Ανθρώπινο Δυναμικό, οι συνεργασίες και οι πόροι, , οι Διαδικασίες, τα Προϊόντα και οι Υπηρεσίες. Στα κριτήρια αποτελεσμάτων περιλαμβάνονται: τα Αποτελέσματα για τους πελάτες, τους ανθρώπους, την κοινωνία και τα επιχειρηματικά αποτελέσματα που ουσιαστικά αφορούν τα κύρια αποτελέσματα επίδοσης ενός οργανισμού. Βασικό στοιχείο του μοντέλου αποτελεί το γεγονός ότι για να λειτουργήσουν τα αποτελέσματα δηλαδή για να επιτύχει ένας οργανισμός ικανοποιημένους πελάτες, να έχει ευχαριστημένο το ανθρώπινο δυναμικό του, να έχει θετική επίδραση στην κοινωνία και να έχει αξιόλογα επιχειρηματικά αποτελέσματα χρειάζονται κάποιες βασικές προϋποθέσεις. Αυτές είναι μία Ηγεσία που εμπνέει, μία ξεκάθαρη στρατηγική, ένα κατάλληλο σύστημα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ένα κατάλληλο σύστημα διαχείρισης των συνεργατών και των πόρων του οργανισμού που σε συνδυασμό με κατάλληλα σχεδιασμένες διαδικασίες θα οδηγήσουν στα αποτελέσματα αυτά. Η θετική λοιπόν έκβαση των αποτελεσμάτων εξαρτάται από την αποτελεσματική εφαρμογή των προϋποθέσεων (EFQM, 2003; Anastasiadou & Zirinoglou, 2014).

Σχήμα 5. EFQM Μοντέλο
Πηγή: <http://goo.gl/0TwHpz>

Μετουσιώνοντας αυτό το μοντέλο στα πλαίσια μιας σχολικής μονάδας διαμορφώνεται ως εξής:

Σχήμα 6. Η εφαρμογή του EFQM σε μια σχολική μονάδα
Πηγή: συγγραφείς του παρόντος άρθρου

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τον Ζαβλανό (2003) και τους Anastasiadou & Zirinoglou (2014) για κάθε κατηγορία:

(α) Ηγεσία: Η πρώτη προϋπόθεση ερευνά τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά των διευθυντών σε μία σχολική μονάδα. Ουσιαστικά, μελετά τον τρόπο με τον οποίο οι ηγέτες-διευθυντές αναπτύσσουν και διευκολύνουν την επίτευξη του στόχου-οράματος του ιδρύματος. Ακόμη, διερευνά τον τρόπο που δημιουργούν αξίες αναγκαίες για την μακροχρόνια επιτυχία του, τη μέθοδο που τις εφαρμόζουν και τις ξεκάθαρες ενέργειες που πρέπει να υλοποιήσουν για να διασφαλίσουν ότι το σύστημα διοίκησης συνεχώς θα βελτιώνεται.

(β) Στρατηγική: Εξετάζεται το πώς ο οργανισμός – το σχολείο - ενσωματώνει τους σκοπούς και τις αξίες ποιότητας στην καθημερινότητά του. Προσδιορίζεται το κατάπόσο η πολιτική και η στρατηγική του βασίζονται σε αξιόπιστα γεγονότα και δεδομένα, αλλά κι αν ο τελικός στόχος αντιστοιχεί σε ρεαλιστικά σχέδια.

(γ) Ανθρώπινο Δυναμικό: Μελετάται ο τρόπος με τον οποίο το σχολείο αναπτύσσει και αξιοποιεί όλο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό. Στόχος είναι να αναγνωρίσει, να διατηρήσει και να αναπτύξει τις απαιτούμενες δεξιότητές του, ώστε να πραγματοποιηθούν οι στόχοι της εκπαίδευσης: η ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών.

(δ) Συνεργασία & Πόροι: Ερευνάται το κατά πόσον οι βασικές πηγές – εξωτερικοί και εσωτερικοί πόροι - της εκπαιδευτικής μονάδας, όπως τα οικονομικά, τα υλικά, οι πληροφορίες, οι νέες τεχνολογίες συμβαδίζουν με τους στόχους και τις αξίες της. Στο κριτήριο αυτό σημαντικός είναι και ο τρόπος με τον οποίο το σχολείο διαχειρίζεται τους συνεργάτες και προμηθευτές του καθώς και η προσέγγιση που ακολουθεί για την επικοινωνία μαζί τους.

(ε) Διαδικασίες, Προϊόντα, Υπηρεσίες: Μελετάται ο τρόπος με τον οποίο η εκπαιδευτική μονάδα σχεδιάζει, διοικεί και βελτιώνει τις διαδικασίες της ώστε να υποστηρίξει τις πολιτικές και στρατηγικές της, να ικανοποιήσει πλήρως τους μαθητές της και να δημιουργήσει αυξανόμενη αξία γι' αυτούς.

(στ) Αποτελέσματα Πελατών (μαθητών): Η εκπαιδευτική μονάδα πραγματοποιεί διάφορες μετρήσεις των οποίων τα αποτελέσματα υποδεικνύουν τα επίπεδα ικανοποίησης των μαθητών. Αναζητά την άποψη του μαθητή και τον τρόπο με τον οποίο

μπορεί να αλλάξει τις διαδικασίες του σχολείου, διερευνά τα παράπονα, τα λάθη στη μαθησιακή διαδικασία, κτλ.

(ζ) Αποτελέσματα Ανθρώπινου Δυναμικού: Παρουσιάζονται τα επίπεδα ικανοποίησης όλων των εργαζομένων του σχολείου. Πραγματοποιεί μετρήσεις σε μεταβλητές οι οποίες επηρεάζουν την ικανοποίησή τους (π.χ. από το σχολικό περιβάλλον). Ερευνά τα κίνητρα, την αποδοτικότητα, τις προσφερόμενες υπηρεσίες, τα συναισθήματα.

(η) Κοινωνικά Αποτελέσματα: Αναλύονται οι δραστηριότητες της εκπαιδευτικής μονάδας, που σχετίζονται ή έχουν επίδραση στην κοινότητα και εν γένει στην κοινωνία. Είναι η αντίληψη της κοινότητας για τον οργανισμό.

(θ) Κύρια Αποτελέσματα Απόδοσης: Παρουσιάζονται οι συνολικοί δείκτες της μαθησιακής διαδικασίας. Επίσης, εξετάζονται οι μετρήσεις και τα αποτελέσματα των εσωτερικών διαδικασιών και υπηρεσιών που μπορούν να προβλέψουν και να επηρεάσουν τους συνολικούς δείκτες.

Συνοψίζοντας, το μοντέλο EFQM, ως εργαλείο για την αυτό-αξιολόγηση της ποιότητας στην σχολική μονάδα, θέτει ως βασική προϋπόθεση τη μάθηση, διεργασία της οποίας βλέπει το μαθητή ως πελάτη, το δάσκαλο ως manager της τάξης και το διευθυντή ως ηγέτη-manager της εκπαιδευτικής μονάδας συνολικά. Στη συνέχεια τα σημαντικά κριτήρια του μοντέλου του EFQM θα συνδυαστούν με το εργαλείο ποιότητας «διάγραμμα αιτίου αποτελέσματος» ως βασικοί άξονες της ραχοκοκαλιάς του.

Διάγραμμα Αιτίου - Αποτελέσματος

Τα περισσότερα προβλήματα τα οποία παρουσιάζονται σε μία διαδικασία μπορούν να επιλυθούν με τη χρήση μερικών βασικών εργαλείων. Ένα εξ αυτών είναι το Διάγραμμα Αιτίας – Αποτελέσματος (cause and effect diagram ή Ishikawa diagram, σχήμα 3), το οποίο αναπτύχθηκε από τον Kaoru Ishikawa (1968). Απεικονίζει γραφικά μια σχέση αιτίου – αποτελέσματος και ο σκοπός του είναι να εντοπιστούν οι διάφοροι λόγοι, που δημιουργούν το πρόβλημα και όχι τα συμπτώματά του (Arcaro, 1995). Το διάγραμμα αυτό έχει δύο πλευρές: τα αποτελέσματα που είναι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ποιότητας ή προβλήματα, π.χ. εμπόδια στη μάθηση και τις αιτίες που είναι παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα (Arcaro, 1995). Κάθε αιτία είναι μία πηγή μεταβολών. Πολλές φορές, οι αιτίες ταξινομούνται σε κύριες κατηγορίες και σε υπο-αιτίες. Για την κατασκευή του διαγράμματος ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:

1. Εντοπίζουμε το πρόβλημα – θέμα προς διερεύνηση.
2. Αποσαφηνίζουμε το αποτέλεσμα – «κλειδί» του προβλήματος και χαράσσουμε μία οριζόντια γραμμή στην οποία γράφεται το πρόβλημα στο δεξιό άκρο της.
3. Με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών προσδιορίζουμε όλες τις πιθανές αιτίες του προβλήματος.
4. Χαράσσουμε τις κύριες αιτίες κατά κανόνα κάτω από τους τίτλους.
5. Προσθέτουμε τις διάφορες υπο-αιτίες στις κύριες αιτίες του προβλήματος.

Το διάγραμμα αιτίας – αποτελέσματος έχει τη μορφή της «ραχοκοκαλιάς» του ψαριού. Για να διαπιστωθούν όλες οι αιτίες, συνεχώς υποβάλλουμε ερωτήσεις με τη λέξη «Γιατί;». Στην προκείμενη περίπτωση, το υπό διερεύνηση ζήτημα είναι οι «σχέσεις μαθητών – καθηγητών εντός και εκτός της εκπαιδευτικής μονάδας». Ως κύριες συνιστώσες του θέματος παρουσιάζουμε τους καθηγητές ως ανθρώπινο δυναμικό, τον

διευθυντή ως ηγεσία και συν δημιουργό της στρατηγικής, τους μαθητές ως πελάτες, το κράτος ως βασικό παράγοντα χάραξης πολιτικής και στρατηγικής της σχολικής μονάδας αλλά και ως βασικό συνεργάτη και χορηγό πόρων.

Μεθοδολογία Έρευνας

Είναι γεγονός ότι ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός είναι η σχέση που διαμορφώνει με τους μαθητές του. Στα πλαίσια λοιπόν της εργασίας, διερευνήθηκε αυτό το ζήτημα σε ένα δημόσιο λύκειο του σχολικού συγκροτήματος της Γκράβας, που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Δήμου Αθηναίων του Νομού Αττικής. Αφού υλοποιήθηκαν οι απαραίτητες διαδικασίες με το διευθυντή του σχολείου, εξετάστηκε σε μία τάξη με 33 μαθητές της Β' λυκείου, 19 κορίτσια και 14 αγόρια.

Για σύνθεση ολόκληρης της ερευνητικής εικόνας, αξίζει να λεχθεί πως η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2^ο τετράμηνο και μάλιστα λίγο πριν τη λήξη της σχολικής περιόδου 2015 και την προετοιμασία των μαθητών για της ενδοσχολικές προαγωγικές γραπτές εξετάσεις της περιόδου Μαΐου – Ιουνίου. Μετά από συμφωνία με τη διεύθυνση του σχολείου, συμφωνήθηκε να αξιοποιηθούν 2 διδακτικές ώρες συμπεριλαμβανομένων των διαλειμμάτων, ήτοι σχεδόν 2 ώρες, για την προφορική συνέντευξη 2 τμημάτων της Β' Λυκείου. Η Β' τάξη επιλέχθηκε δεδομένης της διαθεσιμότητας των μαθητών, της ευχέρειας των εκπαιδευτικών και της εμπειρίας τους στο σχολικό βίο. Επιπρόσθετα, κρίθηκε αναγκαίο να απαντήσει ένα ικανοποιητικό – αν και μικρό ομολογουμένως – δείγμα μαθητών, εφόσον το θέμα που εξετάστηκε αφορά την αγαστή συνεργασία, τη βέλτιστη επικοινωνία και τη διαμόρφωση αρμονικού σχολικού κλίματος και καθένας από τους συμμετέχοντες δεν δίστασε να συνδράμει.

Τέλος, αναφορικά με την επιλογή της προφορικής συνέντευξης έναντι κάποιας άλλης ερευνητικής μεθόδου οι λόγοι είναι πολλοί και ξεκάθαροι. Το ερωτηματολόγιο δεν καταγράφει το σύνολο των απόψεων των ερωτώμενων καθώς έχει περιορισμένο εύρος ερωτήσεων και δεν υποστηρίζει την άντληση εξατομικευμένων δεδομένων και απόψεων. Ταυτόχρονα, υπάρχει η πιθανότητα καταστρατήγησης του μέσου αν η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων δεν πραγματοποιηθεί με σοβαρότητα και υπευθυνότητα. Στην περίπτωση μας που το σύνολο των ερωτηθέντων απαρτίζοταν από μαθητές ένα τέτοιο ενδεχόμενο ήταν πιθανό. Επιπλέον, αν αναλογιστεί κανείς πως η συνέντευξη έγινε στο τέλος της σχολικής χρονιάς, οπότε οι μαθητές φέρουν μια φυσιολογική κόπωση, ο κίνδυνος για πρόχειρες απαντήσεις και έλλειψη βαρύτητας στην όλη διαδικασία ήταν υπαρκτός. Για το λόγο αυτό χρειάστηκε να δημιουργηθεί ενδιαφέρον συμμετοχής στην διαδικασίας και να δοθεί η ευκαιρία σε κάθε έναν από τους μαθητές να εκφραστεί χωρίς κάποιο τυποποιημένο πλαίσιο. Ελεύθερα ο καθένας εξέφρωσε τις απόψεις του σε έναν κατευθυνόμενο διάλογο, ενισχύοντας τις απόψεις τους με επιχειρήματα. Προφανώς η χρήση κάποιου άλλου ερευνητικού εργαλείου θα ήταν θεμιτή σε άλλες ερευνητικές συνθήκες όπως σε μεγαλύτερο δείγμα μαθητών ή σε πιο περίπλοκη ερευνητική υπόθεση.

Αποτελέσματα Έρευνας

Η πλευρά των μαθητών

Έπειτα από τις δέουσες συστάσεις των εξεταστών, έγινε αναγραφή του υπό διερεύνηση θέματος στον πίνακα και προβλήθηκε ένα βίντεο διάρκειας 1 λεπτού αναφορικά με την επίδραση που έχει ένας καλός καθηγητής στους μαθητές του και το πώς μπορεί να επηρεάσει κάποιον από αυτούς, με σκοπό να αλλάξει ο δεύτερος ολόκληρη τη

κοινωνία. Σημειώνεται πως το βίντεο παρουσιάστηκε για ως αφόρμηση του κατευθυνόμενου διαλόγου με τους μαθητές.

Έτσι, οι αρχικές ερωτήσεις που τέθηκαν στο σύνολο της τάξης αφορούσαν στα συναισθήματα που «γεννήθηκαν» από το βίντεο, στο πώς πέρασε η προηγούμενη μέρα στο σχολείο και γενικά στην διάθεση που υπάρχει για μάθηση εντός της εκπαιδευτικής μονάδας. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από δύο μαθητές αναφορικά με την πάροδο των χρόνων, έφτασαν ως τη NASA, έχοντας τη στήριξη δικών τους ανθρώπων και φυσικά, των δασκάλων τους». Εν συνεχείᾳ, όταν ρωτήθηκαν εάν έχουν συναντήσει τέτοιους δασκάλους ή καθηγητές όσα χρόνια βρίσκονται στα θρανία, μαζικά αρνήθηκαν. Ήταν εντυπωσιακό το ότι οι δύο μαθητές που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ημέρα και παρουσίασαν το πρόγραμμά τους δεν είχαν όρεξη για μάθημα.

Οδεύοντας προς το κυρίως θέμα λοιπόν, οι ερωτήσεις στράφηκαν στο εάν οι μαθητές επηρεάζονται από το φύλο του διδάσκοντος και το πώς επηρεάζει τη σχέση τους το ζήτημα της βαθμολογίας. Η πρώτη απάντηση που λάβαμε ήταν ξεκάθαρη, τυπική και βρήκε αντίκρισμα από μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων: «μας αρέσει ένας καθηγητής που είναι διαλλακτικός, που κάνει συζητήσεις για πολιτικά και κοινωνικά θέματα, που κάνει πλάκες, μιλάει για τον αθλητισμό και προσπαθεί να μας κάνει ολοκληρωμένες προσωπικότητες. Βαριόμαστε τους αυστηρούς καθηγητές και νιώθουμε ότι ερχόμαστε στο σχολείο αναγκαστικά, όταν κάνουμε μάθημα με αυτούς. Ακόμη, μας χαλάνε τη διάθεση οι επαρμένοι καθηγητές γιατί προβάλλονται οι ίδιοι και δεν ενδιαφέρονται για τη μόρφωσή μας». Σε αυτό το σημείο αναφέρθηκε η διαφορά του δημόσιου και ιδιωτικού σχολείου· ένας μαθητής επέμεινε και ανέφερε ότι «το σχολείο είναι δημόσιο και η δουλειά που γίνεται δεν είναι καλή γενικώς». Αντίθετα έμφαση δόθηκε στα μαθήματα κατευθυνσης, όπου παιδιά δήλωσαν ότι στις Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών κάνουν συζητήσεις για θέματα της επικαιρότητας. Στη Φιλοσοφία, δεν βασίζονται στην ύλη, αλλά καλλιεργούν σκέψη, από οποιοδήποτε κύκλο σπουδών κι αν προέρχονται. Ακόμη, αναφέρθηκε ότι θα ήθελαν να κάνουν Καλλιτεχνικά ή/και Μουσική για να καλλιεργήσουν το πνεύμα τους και να έρθουν πιο κοντά στην τέχνη ή/και να προσεγγίζουν άλλα μαθήματα μέσω αυτής. Επιπροσθέτως, στο μάθημα της Πολιτικής Παιδείας, γίνονται συζητήσεις για κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά θέματα, ενώ δεν γίνεται χρήση άλλων εποπτικών μέσων (ΤΠΕ) στη διδασκαλία των περισσότερων μαθημάτων, πέρα από τους μαυροπίνακα.

Όσον αφορά στο ζήτημα της βαθμολογίας, οι μαθητές κατέθεσαν κάθε παράπονο, κάθε ενδοιασμό, κάθε «πιστεύω» τους. Είναι γεγονός ότι ακούστηκαν και κατεγράφησαν πολλά βιώματα – παραδείγματα των μαθητών της τάξης. Κοινή συνιστώσα όλων είναι το ότι συμπαθούν τον καθηγητή που θα βάλει υψηλούς βαθμούς και θα αντιπαθήσουν εκείνον που θα είναι ανελαστικός, ακόμη και αν δεν αξίζουν την υψηλή βαθμολογία. Τέλος, έκανε ιδιαίτερη εντύπωση η παρατήρηση μίας μαθήτριας, που επεσήμανε ότι «υπάρχουν καθηγητές, που μπορεί να μας «απειλούν» με απουσίες στη διάρκεια του τετραμήνου, οι οποίοι δεν γνωρίζουν καν τα ονόματά μας, αφού συνήθως δεν μας θέλουν στο μάθημά τους, άρα πώς μπορούν να μας βαθμολογήσουν;». Κι εδώ, δόθηκε το έναυσμα για ολιγόλεπτη συζήτηση περί των απουσιών, που πολλοί μαθητές είπαν χαρακτηριστικά ότι «μας βάζουν απουσίες γιατί βαριόμαστε όταν κάνουν μάθημα, παιίζουμε με το κινητό ή δεν μας θέλουν στην αίθουσα. Ακόμη, πολλές φορές, μας βάζουν απουσίες επειδή κοιμόμαστε στα τελευταία θρανία. Βέβαια, άμα είμαστε στα πρόθυρα να μείνουμε στην ίδια τάξη, μας χαρίζονται, αλλά πολλές φορές φτάνουν σε σημείο να αναφερθούν στο ήθος μας ή να μας χαρακτηρίσουν χωρίς να τους έχουμε δώσει αυτό το δικαίωμα, οπότε κι η σχέση μας αρχίζει να διαταράσσεται».

Συμπεράναμε λοιπόν, ότι τα θέματα των βαθμολογιών και των απουσιών απασχολούν ιδιαίτερα τους μαθητές, οι οποίοι επιπρέπουν διαρκώς ευθύνες στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας και θεωρούν τον τρόπο βαθμολόγησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαιρετικά άδικο. Ακόμη, είναι φανερό από τα λεγόμενά τους, ότι δεν θέλουν να θίγεται η προσωπικότητα και να υποτιμάται η νοημοσύνη τους, ειδικά εντός της σχολικής αίθουσας μπροστά σε όλους τους συμμαθητές τους. Το άγχος, η ανασφάλεια, η αμηχανία υπάρχουν καθημερινά στις ζωές τους, αλλά θα ήθελαν να εισπράττουν περισσότερο σεβασμό, κατανόηση και αγάπη από τους διδάσκοντες.

Εν συνεχείᾳ, κατευθυνόμενοι προς τη διερεύνηση του σχολικού κλίματος και της επικοινωνίας μαθητών – καθηγητών, αναφερθήκαμε στο πιο ευχάριστο ζήτημα των εκδρομών. Ο διοργανωτής της φετινής πολυήμερης εκδρομής πήρε το λόγο και μας είπε χαρακτηριστικά: «πρότεινα εγώ κάποιους καθηγητές στα υπόλοιπα παιδιά, συμφωνήσαμε και στη συνέχεια τους ρωτήσαμε εάν θέλουν να έρθουν μαζί μας. Διάλεξα κάποιους καθηγητές που ξέρω ότι δεν είναι πολύ ανστηροί, αλλά δεν είναι και «ό, τι να ναι». Στην εκδρομή είχαμε την ευκαιρία να κάνουμε συζητήσεις διαφόρων ειδών. Μέσα στο σχολείο δεν μπορούμε γιατί θα φανεί σα «γλείψιμο». Οι καλές σχέσεις δημιουργούνται εκτός του σχολείου». Σε αυτό το σημείο ακούστηκαν, συμπληρωματικά, φράσεις όπως: «Η συμπεριφορά των καθηγητών αλλάζει όταν είμαστε έξω από το σχολείο», «Στην επαρχία, οι καθηγητές είναι ίδιοι εντός και εκτός της σχολικής τάξης, ενώ εδώ όχι», «Εμείς θέλουμε να βλέπουμε τον καθηγητή ως φίλο και να παίζουμε μπάλα και στα διαλείμματα· κάποιοι το κάνουν, αλλά οι πιο πολλοί είναι αποστασιοποιημένοι». Ένας μαθητής ολοκλήρωσε τη συζήτηση κάνοντάς ένα παραλληλισμό του σχολείου με μία επιχείρηση: «Όταν δύο άνθρωποι δουλεύουν σε μία τράπεζα, μπορεί να είναι φίλοι εκτός αυτής, αλλά εντός του χώρου εργασίας να μη μιλάνε καν. Έτσι γίνεται και στο σχολείο· η εκδρομή είναι εκτός της δουλειάς των καθηγητών, γι' αυτό και μας μιλάνε τόσο πολύ εκεί».

Όσον αφορά στο κλίμα εμπιστοσύνης που προσφέρει το ανθρώπινο δυναμικό του σχολείου στους μαθητές, ώστε να μπορούν οι δεύτεροι να εκφράσουν κάποιο προσωπικό (οικογενειακό) πρόβλημα χωρίς ενδοιασμούς, καταλάβαμε ότι αυτό γίνεται σε σπάνιες περιπτώσεις και σε «λίγους, συζητήσιμους, προσιτούς και λογικούς» καθηγητές, όπως τους χαρακτήρισαν τα παιδιά, που θεωρούνται αξιόπιστοι και δεν κάνουν μεταφορά της συζήτησης στο σύλλογο των διδασκόντων και στους γονείς τους.

Αναφορικά με τις στιλιστικές επιλογές των καθηγητών, μία μαθήτρια επεσήμανε χαρακτηριστικά ότι «δεν πρέπει να κρίνουμε τον κάθε άνθρωπο από την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά από τον χαρακτήρα του. Πολλές φορές, κάποιος μπορεί να μην έχει καλό ντύσιμο, αλλά να κάνει πολύ ωραίο μάθημα. Η σεμνότητα στην ενδυμασία παίζει σημαντικό ρόλο και καταλαβαίνουμε εάν ένας άντρας καθηγητής είναι αυστηρός και τυπικός από το πουκάμισο που φοράει». Ενώ ένας μαθητής απάντησε λέγοντας ότι «όλοι κρινόμαστε από την εξωτερική μας εμφάνιση γιατί είναι το πρώτο πράγματα που βλέπουμε όταν συναντάμε κάποιον· είναι η πρώτη εντύπωση που αποκομίζουμε».

Επιπλέον, αναφορικά με την ειδικότητα των καθηγητών, τα παιδιά είπαν ομόφωνα ότι δεν διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στη σχέση τους και με την ηλικία του διδάσκοντος, ότι δεν είναι θέμα καταλυτικής σημασίας για τη διαμόρφωση καλής ή κακής σχέσης μεταξύ τους. Τέλος, μια καίρια ερώτηση, η οποία συζητήθηκε για 8-10 λεπτά και προσέφερε στα παιδιά την δυνατότητα να προβληματιστούν ιδιαίτερα επί του ζητήματος, αφορούσε στις πεποιθήσεις τους για τον ιδανικό καθηγητή, τι χαρακτηριστικά έχει αυτός. Για να απαντήσουν κατάλληλα παροτρύνθηκαν να μπουν στη θέση του.

Η πλευρά των Εκπαιδευτικών

Αφού ολοκληρώθηκε η συζήτηση με τους μαθητές, σειρά είχαν μερικοί από τους καθηγητές της εκπαιδευτικής μονάδας. Αρχικά, μιλήσαμε με τη χημικό, η οποία θεωρεί ότι έχει καλή σχέση με τους μαθητές της, αφού επιδιώκει να προσέχουν όλοι στο μάθημα και είναι «υπέρ της άσκησης του μυαλού», όπως μας είπε. Πιστεύει ότι οι γνώσεις που αντλούν οι μαθητές από το σχολείο, μπορεί να μην χρειαστούν στην πορεία της ζωής τους, αλλά είναι χρήσιμο να επιμορφώνονται στις διάφορες επιστήμες. Είναι αναπληρώτρια στο σχολείο, οπότε δε συνοδεύει στις εκδρομές. Τέλος, ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «οι εκδρομές είναι μία αφορμή να έρθουν οι μαθητές πιο κοντά με εμάς. Αναφορικά με τις σχέσεις που καλλιεργούνται, οφείλω να ομολογήσω ότι παίζει ρόλο ο τρόπος που θα προσεγγίζεις το κάθε παιδί. Εμείς, ως Έλληνες, έχουμε μία ιδιόμορφη νοοτροπία σε πολλά ζητήματα, γι' αυτό χρειάζεται πολλές φορές να κάνουμε και αντοκριτική στη δουλειά μας».

Στη συνέχεια, ακολούθησε ένας εκτενής διάλογος με την κοινωνιολόγο του σχολείου, η οποία έχει έρθει τα τελευταία χρόνια στο συγκρότημα της Γκράβας και εκπλήσσεται θετικά με όσα βιώνει. Σε αντίθεση με ένα σχολείο στα εύπορα προάστια που δούλευε, συνειδητοποίησε ότι τα παιδιά στο κέντρο της Αθήνας είναι πιο φιλότιμα και προσιτά. «Υπάρχει διαφοροποίηση στη συμπεριφορά των μαθητών στις τρείς τάξεις του λυκείου διότι τα παιδιά βρίσκονται στην εφηβεία και κάθε γενιά έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Αξιοσημείωτη είναι η πίεση που δεχόμαστε από το Υπουργείο Παιδείας αναφορικά με την διδακτέα ώλη, το νέο σύστημα των εξετάσεων, τα νέα βιβλία του λυκείου· εμείς, οι καθηγητές, είμαστε ακριβώς στο κέντρο όλων σαν μαξιλαράκι του μποξ.», είπε χαρακτηριστικά η εκπαιδευτικός. Κι ενώ συνόδευε παλιά στις εκδρομές, πλέον δεν το κάνει διότι δεν παρέχεται η δέουσα ασφάλιση από τον Υπουργείο Παιδείας σε περίπτωση κινδύνου. Τα μαθήματα που διδάσκει, προσφέρονται για περαιτέρω συζητήσεις με τους μαθητές, οπότε έχει την δυνατότητα να τους γνωρίζει μέσω αυτών. Όσον αφορά στη βαθμολογία, θεωρεί ότι οι βαθμοί δεν ανταποκρίνεται εν γένει στην πραγματικότητα και καλύτερο θα ήταν να υπάρχει μία περιγραφική αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή. Τέλος, αναφέρθηκε στην κατάσταση που επικρατεί στην εν λόγω εκπαιδευτική μονάδα ένεκα της οικονομικής κρίσης λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «υπάρχουν παιδιά που έρχονται στο σχολείο για να θερμανθούν. Αρκετοί μαθητές προέρχονται από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και παρατηρούνται πολλά κρύσματα υποσιτισμού παιδιών. Ακόμη, πολλοί γονείς δουλεύουν εκτός του νομού και δεν μπορούμε να έχουμε τη δέουσα επαφή. Γι' αυτό δεν έχουμε αντιμετωπίσει ρατσιστικά προβλήματα και επικρατεί κλίμα αλληλεγγύης, αγάπης, σεβασμού στη διαφορετικότητα.»

Η καθηγήτρια των Αγγλικών τόνισε την αξία του διαλόγου και της επικοινωνίας εντός της σχολικής αίθουσας για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία. Κι ενώ το μάθημα δεν είναι πρωτεύον και τα παιδιά συνήθωσ το απαξιώνουν, βρήκε τρόπο να προσεγγίσει 16 μαθητές της Β' Λυκείου μέσω της συμμετοχής σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα. «Δούλεψαν πολύ στο σπίτι, επικοινωνούσαμε μέσω τηλεφώνου ή email κι έτσι είμαι σε θέση να γνωρίζω τις δεξιότητες, τις γνώσεις, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα καθενός από τα παιδιά που συνεργάστηκα όλο το τετράμηνο. Πήγαμε μαζί πολυήμερη εκδρομή γιατί αγαπάω τους μαθητές και θέλω να είμαι δίπλα τους· είναι παιδιά από δημόσιο σχολείο του κέντρου της Αθήνας και φαίνεται ότι αγωνίζονται καθημερινά για κάτι καλύτερο.», μας ανέφερε επακριβώς η καθηγήτρια. Σειρά είχαν δύο φιλόλογοι που μας ανέλυσαν ο καθένας ξεχωριστά το πώς βιώνει την καθημερινότητά του τα τελευταία χρόνια στην εν λόγω σχολική μονάδα –και οι δύο είναι μόνιμοι καθηγητές και εργάζονται πολλά χρόνια εκεί. «Προσπαθώ να είμαι καλή, φιλική, αλλά να μην χάνω το ρόλο μου. Θα ήθελα να αποκτήσω σχέσεις με τους μαθητές μου, αλλά βλέπω ότι όσο περνάνε τα χρόνια, οι ίδιοι δεν ενδιαφέρονται. Ειδικά στην Γ' τάξη μας αντιμετωπίζουν εντελώς απαξιωτικά και

διεκπαιρεωτικά. Θεωρώ ότι σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν η ζήλεια που υπάρχει μεταξύ τους, η ηλικία – η εφηβεία, ο ανταγωνισμός που εμφανίζεται σε μεγάλο βαθμό και το ερωτικό στοιχείο.», συνεχίζει λέγοντας «Δεν με νοιάζει να τους μάθω τα ρήματα στη γραμματική - με ενδιαφέρει να μπορούν να συζητάνε· μου αρέσει ένα φτιάχνω ανθρώπους! Κι όσον αφορά στο θέμα των βαθμών, δεν θέλω να έχω ενοχές – βάζω βαθμούς!» Η συγκεκριμένη καθηγήτρια ολοκληρώνει τα λεγόμενά της με το θέμα των εκδρομών, μια και είναι συνοδός σε αυτές πάντα, αναφέροντας ότι «η συμπεριφορά μου είναι ίδια εντός και εκτός της εκπαιδευτικής μονάδας, οπότε δεν παρατηρώ αλλαγές και στον τρόπο που συμπεριφέρονται σε εμένα.

Ο δεύτερος φιλόλογος, που είχε στο γραφείο του φωτογραφίες από προσωπικές οικογενειακές του στιγμές, εικόνες της θρησκείας, φωτογραφίες από την αθλητική ομάδα του, εικόνες από τα πολιτικά «πιστεύω» του, παραλλήλισε τη σχέση μαθητή – καθηγητή με τη γονική. Μας είπε ότι έχει ως στόχο να κερδίζει την εμπιστοσύνη των μαθητών του και προσπαθεί καθημερινά να συνδέει την ύλη του μαθήματος με την κοινωνική πραγματικότητα. Θεωρεί ότι «η έγχρωμη κιμωλία είναι το πιο καλό παιδαγωγικό εργαλείο» και μας αναφέρει χαρακτηριστικά στιγμές από τη διδασκαλία του: «Στην Ιστορία θα χρησιμοποιήσω το χάρτη για να δείχω το τόπο διεξαγωγής κάποιου γεγονότος, εν συνεχείᾳ θα γράψω στο μαυροπίνακα το ερώτημα με την κίτρινη κιμωλία και θα απαντήσω γραπτώς σε αυτό με την πράσινη. Θα σκουπιστώ πάνω μου και θα πάω παρακάτω· έτσι απολαμβάνω τη διδασκαλία μου!» Όσον αφορά σε περιστατικά ενδοσχολικής βίας ή/και ρατσισμού, σημειώνει ότι δε έχει βιώσει κάτι αξιοσημείωτο ως εκπαιδευτικός στην εν λόγω μονάδα. Τέλος, ολοκληρώνει το λόγο του με το θέμα των εκδρομών, όπου είναι συνοδός και θεωρεί ότι εκεί συνεχίζει το εκπαιδευτικό έργο του. Πιστεύει ότι το σχολείο που διδάσκει επί σειρά ετών είναι ιδιαίτερα παιδοκεντρικό και «αγκαλιάζει» τον κάθε μαθητή με τις ιδιαιτερότητές του.

Η υποδιευθύντρια του σχολείου, η καθηγήτρια της πληροφορικής, μας δέχθηκε στο γραφείο της για λίγα λεπτά, αναφέροντας εν τάχει: «χρησιμοποιώ το εργαστήριο με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές για τις ανάγκες των μαθημάτων που διδάσκω. Γενικότερα, σε όλα τα θέματα – απουσίες και βαθμολογία-, είμαστε πιο ανστηροί, με τους μαθητές της Α' και Β' τάξης, ενώ με τα παιδιά της Γ' λυκείου είμαστε πιο ελαστικοί και προσπαθούμε να τα στηρίξουμε για τις εξετάσεις. Αν παρατηρήσουμε κάποιο ανησυχητικό περιστατικό, κάνουμε συζήτηση κατ' ιδίαν με το μαθητή. Προσπαθούμε να προλαμβάνουμε άσχημες καταστάσεις, μέσω των διαλόγων εντός της σχολικής τάξης. Εγώ, ως υποδιευθύντρια, δεν συνοδεύω στις εκδρομές και λόγω των μαθημάτων που διδάσκω, δεν δημιουργώ ιδιαίτερες σχέσεις με τα παιδιά.»

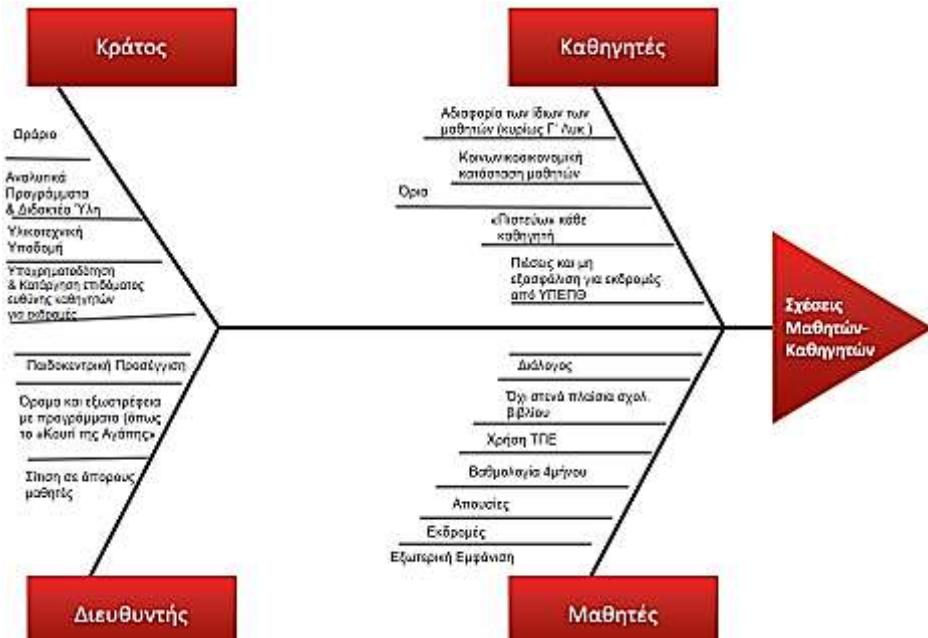
Η πλευρά του διευθυντή

Για το τέλος αφήσαμε το διευθυντή του σχολείου, ο οποίος είναι μαθηματικός και ανέφερε εξαρχής ότι δεν χρησιμοποιεί εποπτικά μέσα στη διδασκαλία του, μια και δεν διδάσκει πολλές ώρες. Γι' αυτό, δεν γνωρίζει τη συμπεριφορά όλων των μαθητών εντός της σχολικής αίθουσας και δεν έχει τη σχέση που αναπτύσσουν οι καθηγητές με αυτούς. Παρ' όλα ταύτα, προσπαθεί να είναι δίπλα στα παιδιά και στα προβλήματά τους, να παρέχει σίτιση σε οικογένειες χαμηλού εισοδήματος μέσω συνεργασιών με ιδρύματα, να είναι σαν εξωγενές μέλος της οικογένειάς τους, να παρέχει συμβουλές για κάθε ζήτημα. Τέλος, διοργανώνει συχνά ημερίδες για φλέγοντα ζητήματα, όπως τα ναρκωτικά, το κάπνισμα, η βία, ο ρατσισμός, ώστε να ενημερώνονται έγκαιρα και έγκυρα οι έφηβοι.

Συμπεράσματα

Παρακάτω παρουσιάζεται η αποτύπωση των συμπερασμάτων αυτής της έρευνας μέσω της χρήσης του διαγράμματος αιτίου – αποτελέσματος σε συνδυασμό με τα βασικά κριτήρια του EFQM. Τα κριτήρια δηλαδή που αφορούν την Ηγεσία, τη Στρατηγική Ανθρώπινο Δυναμικό, τους μαθητές (πελάτες) και το Κράτος που χαράσσει πολιτική – στρατηγική και αποτελεί και βασικό συνεργάτη και χορηγό της εκπαιδευτικής μονάδας. Έτσι το διάγραμμα αιτίου αποτελέσματος στο σχήμα 3 περικλείει τη συνοπτική εικόνα των αποτελεσμάτων της έρευνάς που πραγματοποιήθηκε.

Σχήμα 7. Διάγραμμα Αιτίου – Αποτελέσματος μετά την έρευνα

Ο εκπαιδευτικός καλείται να κερδίζει την εμπιστοσύνη των μαθητών του με τη συμπεριφορά, την πνευματική και παιδαγωγική του πανοπλία. Χρειάζεται να αγαπά τη δουλειά του και πολύ περισσότερο τα παιδιά. Η αγάπη όμως αυτή πρέπει να είναι παιδαγωγική, μετρημένη, ειλικρινής και πηγαία. Οι μαθητές που δέχονται την ευεργετική επίδραση της αγάπης του καθηγητή τους, μπορούν να πετύχουν πολλά: να βελτιώσουν την απόδοση τους, να είναι πειθαρχικοί και υπάκουοι, να έχουν σεβασμό, να κοινωνικοποιηθούν ευκολότερα, να είναι συνεργάσιμοι. Επίσης, είναι χρήσιμο να εξασφαλίζει πνεύμα συνεργασίας και σωστής επικοινωνίας με τους μαθητές μέσα στην τάξη και στο σχολείο γενικότερα. Με το πνεύμα αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να γνωρίσει την ψυχική ιδιομορφία των μαθητών, να εκριζώσεικάθε κακή και αρνητική καταβολή τους, να τους εξοπλίσει με τις αρετές της εργατικότητας και της αυτοβελτίωσης, να καλλιεργήσει διάφορες ψυχικές και θητικές δυνάμεις, όπως την υπομονή, την επιμονή, τον ενθουσιασμό, το θάρρος, την αισιοδοξία (Μπρίνια, 2008a; Ghani & Pourrajab, 2014).

Τέλος, «ψυχή» και ανώτατο όργανο διοίκησης της εκπαιδευτικής μονάδας είναι ο διευθυντής και τις περισσότερες φορές η επιτυχία της εξαρτάται απ' αυτόν και από τον τρόπο που ασκεί τα καθήκοντά του. Είναι ο άνθρωπος που έχει κληθεί να διατηρεί την ισορροπία ανάμεσα σε όλα τα άτομα, που απαρτίζουν το σχολικό οργανισμό ενώ ταυτόχρονα δέχεται εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις. Οφείλει να ενώσει τον κόσμο του σχολείου με την κοινωνία, αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις της εποχής, που απαιτούν ευελιξία, προσαρμοστικότητα στις αλλαγές και δημιουργικότητα στην καινούρια γνώση, ενταγμένη στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο ρόλος του διευθυντή, του οποίου η επιτυχία ή η αποτυχία κρίνεται από την επίτευξη των

παραπάνω στόχων, καθίσταται, ιδιαίτερα, σύνθετος και καθορίζεται από πρακτικές και μεθόδους, που ανήκουν στο χώρο του management ενώ η δράση του βασίζεται στην εκπαιδευτική νομοθεσία (Μπρίνια, 2008β).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο καλός διευθυντής είναι αυτός που με τα απαραίτητα τυπικά προσόντα και τις πράξεις του και τις πρωτοβουλίες του καταφέρνει να εμπνέει, να μεταδίδει όραμα και στόχους και να κάνει τους άλλους, εκπαιδευτικούς και μαθητές, να τον ακολουθούν εθελοντικά και πρόθυμα. Είναι ο δάσκαλος, που αγαπάει τα παιδιά και που ανεξάρτητα από την οργάνωση και το iεραρχικό επίπεδο, που βρίσκεται, καταφέρνει εξαιρετικά αποτελέσματα με τη βοήθεια των συνεργατών του, αξιοποιώντας τις δυνατότητες του καθενός. Ο σωστός διευθυντής, είναι ο «manager» της εκπαίδευσης και αναλαμβάνει δράση με κύριους στόχους τη καλλιέργεια μιας ανθρωπιστικής παιδείας και τη διδασκαλία των νέων. Επίσης, για το υπό εξέταση σχολείο παρατηρήθηκε πως έχει ένα πολύ «παιδοκεντρικό» άξονα γύρω από τον οποίο βασίζει κάθε του δράση· διαμορφώνεται από το διευθυντή του σχολείου και διαχέεται προς τα κάτω. Δηλαδή, ακόμη και οι εκπαιδευτικοί προσαρμόζονται στο κλίμα αυτό και λειτουργούν υπό αυτό το πρίσμα. Ωστόσο, το παιδοκεντρικό κλίμα δεν φτάνει στους ίδιους τους μαθητές της μονάδας. Οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα ένιωθαν ιδιαίτερα περιορισμένοι και τα πλαίσια ελευθερίας τους στο σχολεία ήταν μικρά σε σχέση με αυτά που θα ήθελαν οι ίδιοι.

Δεν είναι τυχαία η αναφορά στον παράγοντα «κράτος» που αφέθηκε για το τέλος της ανάλυσης. Ο ρόλος του είναι καίριος γιατί δεν χρηματοδοτεί απλά τη λειτουργία, της σχολικής μονάδας αλλά καθορίζει τις πολιτικές λειτουργίας της σε πολλά επίπεδα. Συνεπώς το κράτος αποτελεί με τον τρόπο που διαχειρίζεται τη σχολική μονάδα ταυτόχρονα παράγοντα που επηρεάζει τη λειτουργία του αλλά και λύση του προβλήματος εφόσον αλλάζει τον τρόπο που οργανώνει τη δομή της σχολικής εκπαίδευσης. Κρατικοί μηχανισμοί, άλλωστε, διαμορφώνουν και το πρόγραμμα σπουδών, τα αναλυτικά πρόγραμμα, το ωρολόγιο πρόγραμμα και ό,τι σχετίζεται με τη νομικοφανή λειτουργία του σχολείου. Τέλος, συνδράμουν στην υλικοτεχνική υποδομή με τη διαμόρφωση των σχολικών αιθουσών και την παροχή Η/Υ και βιντεοπροβολέων. Συνεπώς, επηρεάζει εξωγενώς το δίπολο μαθητών – εκπαιδευτικών.

Το σχολείο, επομένως, είναι ένας ζωντανός οργανισμός εφόσον αλληλεπιδρά με τους

μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, την κοινωνία, τους γονείς· ένα σύστημα συνεχώνροών που διαμορφώνει μεταξύ άλλων τις σχέσεις που αναπτύσσονται στους κόλπους του και μεριμνά για την ολόπλευρη διαμόρφωση του τελικού του προϊόντος. Αυτό δεν είναι άλλο από το μαθητή που κατά τη μαθησιακή διαδικασία δεν βελτιώνει μόνο το γνωστικό του οπλοστάσιο, αλλά ολοκληρώνεται και ως προσωπικότητα.

Η συμβολή, επομένως, αυτής της έρευνας έγκειται στην καταγραφή της άποψης των μαθητών ως συμμετεχόντων (stakeholders) στην τάξη διδασκαλίας. Η άποψή τους λειτουργεί επικουρικά, εφόσον κατά το ήμισυ οι ίδιοι συνδράμουν στην ισορροπημένη ανάπτυξη της διπολικής σχέσης εκπαιδευτικών – μαθητών, και θα πρέπει να τη λαμβάνουν υπόψη τους οι εκπαιδευτικοί ώστε να προσαρμοστούν στους μαθητές τους. Άλλωστε, η εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να προετοιμάζεται από τον εκπαιδευτικό, έχει όμως αποδέκτη το μαθητή, του οποίου η γνώμη μετρά εξίσου. Εκεί, ακριβώς, δίνει η εργασία αυτή μια προστιθέμενη αξία στη βιβλιογραφία· στην καταγραφή των απόψεων όλων των συμβαλλόμενων μελών της μαθησιακής διαδικασίας. Ωστόσο, προοδευτικά η έρευνα θα μπορούσε να βελτιωθεί με τη χρήση ενός μεγαλύτερου δείγματος μαθητών, με τον εμπλουτισμό των μεθοδολογικών εργαλείων και των παραγόντων που εξετάστηκαν.

Αναφορές

- Anastasiadou, S. D., & Zirinoglou, P. A. (2014). Reliability Testing of EFQM Scale: The Case of Greek Secondary Teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 143, 990-994.
- Arcaro, J. (1995). *Quality in education: An implementation handbook*. CRC Press.
- EFQM. (2003). The fundamental concepts of Excellence. Available from: [www.efqm.com/uploads/HμερομηνίαΠροσπέλασης 01.05.2015](http://www.efqm.com/uploads/HμερομηνίαΠροσπέλασης_01.05.2015)
- Ghani, M. F. B. A., & Pourrajab, M. (2014). Sustainable education through implementation of Total Quality Management. *Global Business and Economics Research Journal*, 3(12), 42-52.
- Mahmood, H. K., Hashmi, M. S., Shoaib, M., Danish, R., & Abbas, J. (2014). Impact of TQM Practices on Motivation of Teachers in Secondary Schools Empirical Evidence from Pakistan.
- Sallis, E. (2014). Total quality management in education. Routledge.
- Επίσημος ιστοχώρος του Οργανισμού EFQM: www.efqm.org. Ημερομηνία προσπέλασης 01.05.2015
Ελληνική Εταιρία Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ): <http://goo.gl/0TwHrz>. Ημερομηνία Προσπέλασης: 05.05.2015
- Ζαβλανός, Μ. (2003). *Η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Μπλάνας, Γ. (2003). *Διοίκηση ολικής ποιότητας: Δίκτυα ανθρώπινου δυναμικού και πληροφορικών συστημάτων*. Αθήνα: Πατάκη
- Μπρίνια, Β. (2008α). *Management & Συνναισθηματική Νοημοσύνη*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Μπρίνια, Β. (2008β). *Management Εκπαιδευτικών Μονάδων & Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σταμούλης.